3. Arnold R., Hansen K. Englische Phonetik / Roland Arnold, Klaus Hansen. — Leipzig: VEB Verlag Enzyklopädie, 1976. — 244 S.

4. Pompino-Marschall B. Einführung in die Phonetik, 3., durchgesehene Auflage / Bernd Pompino-Marschall. — Berlin: Walter de Gruyter, 2009. — 324 S.

5. Preu O. Sprecherziehung / Otto Preu. — Berlin: Volk und Wissen. Volkseigener Verlag, 1977. — 246 S.

Жовтобрюх В.Ф.
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

РОБОТА З ТЕКСТОМ У СИСТЕМІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Анотація. *У статті висвітлено питання реалізації ефективних методів навчання української мови іноземних студентів медичних факультетів у процесі роботи з текстом. Проаналізовано використання текстів номінативно-ідентифікаційного змісту для поповнення словника студентів лексикою з медичної практики або медичною термінологією на початковому етапі навчання. Розглянуто зразки вправ, що передбачають відтворення граматичних зв'язків, представлених у тексті, з варіюванням різних за категоріальними ознаками слів. Наголошено на необхідності добору текстів, що містять вагомий українознавчий компонент.*

Ключові слова: *українська мова, іноземні студенти-медики, текст, метод, лексика, граматика.*

Abstract. *The article deals with the issue of the implementation of effective methods of teaching the Ukrainian language to foreign students of medical faculties in the process of working with the text. The use of texts of nominative-identifying content for replenishing the students' vocabulary with vocabulary from medical practice or medical terminology at the initial stage of training is analyzed. Examples of exercises that involve the reproduction of grammatical links presented in the text, with the variation of various categorical signs of words are considered. It is emphasized on the necessity of finding texts containing a significant Ukrainian component.*

Key words: *Ukrainian language, foreign medical students, text, method, vocabulary, grammar.*

Необхідною умовою успішної професійної підготовки іноземних громадян в українських університетах є володіння державною мовою. Формування української мовленнєвої компетенції у студентів-іноземців медичного профілю передбачає широке використання в процесі навчання інноваційних технологій, напрямів і продуктивних підходів. Реалізація цього завдання потребує ефективної взаємодії між змістовим і діяльнісним аспектами викладання, між засвоєнням знань та активізацією навчальних можливостей іноземних студентів-медиків. З огляду на це постає нагальна потреба пошуку ефективних методів навчання української мови, націлених на осягнення граматики, збагачення словникового запасу та активне використання студентами мовних засобів для побудови цілого вмотивованого висло

У наукових працях Т. Алексєєнко, Л. Васецької, К. Гейченко, Г. Іванишин, О. Копилової, М. Лісового, Л. Саніної, О. Тростинської, Н. Ушакової, І. Черних

розглядаються методичні проблеми навчання української мови як іноземної в медичних університетах, зокрема питання методики роботи з текстом. Актуальність цієї статті зумовлена необхідністю продовження пошуку шляхів активізації навчання української мови іноземних студентів медичного профілю та розширення уявлень про діапазон методів та прийомів у процесі роботи з текстом.

Мета статті — проаналізувати методичні прийоми роботи з текстом, які сприяють розвиткові навчально-пізнавальних можливостей іноземних студентів медичних факультетів у системі навчання української мови як іноземної.

Робота з текстом посідає важливе місце в системі засобів навчання нерідної мови, оскільки впливає на характер мовно-мисленнєвої діяльності студентів та сприяє їхньому подальшому професійному розвиткові. Для іноземних студентів-медиків на початковому етапі навчання української мови текст є джерелом поповнення словникового запасу, необхідного для оволодіння професійною медичною мовою, зокрема медичною термінологією. Активізації навчальної діяльності іноземних студентів сприяє цілеспрямований добір текстів, що моделюють реальні ситуації фахового медичного спілкування і допомагають активному формуванню різноманітних мовленнєвих навичок. Саме тому на початковому етапі навчання української мови, коли на рівні вправ номінативно-ідентифікаційного спрямування здійснюється оволодіння найнеобхіднішою лексикою повсякденного вживання, доцільно використовувати в текстах діалогового характеру лексику з медичної практики або медичну термінологію: *Що це? — Це рука; Хто це? — Це лікар; Де серце? — Серце ліворуч; Де печінка? — Печінка праворуч*. У подібні тексти необхідно вводити слова, що називають частини тіла людини (*ніс, рот, лоб, щока, губа, око, вухо, рука, нога, голова*), органи людини (*серце, легеня, нирка, шлунок*), медичні спеціальності (*хірург, окуліст, педіатр, медсестра*), медичний інструментарій (*шприц, голка, пінцет*), хвороби та ураження (*грип, вивих, перелом, опік*), симптоми (*біль, нудота, нежить*), медичні установи (*лікарня, клініка, поліклініка, пологовий будинок*), медичне обладнання (*рентген, УЗД*), компоненти лабораторного обстеження (*аналіз, посів, панель, проба*).

Номінативно-ідентифікаційну модель тексту потрібно варіювати шляхом використання пропонованої медичної лексики. У подальшому ефективним є використання зв'язних текстів різного рівня складності: *Це дитяча лікарня. Тут є палати, їдальня, ігрова кімната, кімнати для маніпуляцій, рентгенкабінет, кабінет ультразвукової діагностики, кабінет фізіотерапії. Це коридор. Праворуч кабінет медсестри. Ліворуч кабінет лікаря. Це палата №1. Тут хлопчики. Юрась малює, а Дмитрик читає книжку. А там палата №2. Там дівчатка Галинка і Юля. Вони розмовляють. Лікар оглядає і лікує дітей. Медсестра вимірює тиск і температуру, дає ліки і робить ін'єкції.* Використання подібних текстів на початковому етапі розширює уявлення про функціонування професійної медичної лексики та творення граматичних форм, зокрема відмінкових форм іменника.

Як зазначає Г. Іванишин, «для подолання граматичних труднощів під час роботи з текстами необхідно сформувати у студентів відповідні навички та довести їх до автоматизму. Для досягнення цієї мети доцільно виробляти вміння

пізнавати та виділяти в тексті характерні для нього мовні моделі. У процесі навчання важливо, щоб студенти за сукупністю окремих слів бачили у реченні певний взаємозв'язок цих слів, який складає не менш визначену структуру — мовну модель» [2, с. 254]. Виокремлення моделей здійснюється шляхом виконання системи вправ, що передбачають відтворення граматичних зв'язків, представлених у тексті, з варіюванням різних за категоріальними ознаками слів. Доцільно активно використовувати речення та словосполучення з пропусками, які необхідно заповнити поданими в дужках словами у відповідній граматичній формі, зокрема відмінковій, на зразок: *Лікар лікує ... (хлопчик, дівчинка, дитина, хлопчики, дівчатка, діти, людина, люди); кабінет ... (лікар, медсестра, психолог, лікарі, медсестри, психологи)*. Такий підхід задовольняє вимоги методики індивідуалізованого та диференційованого навчання, а також забезпечує практичне оволодіння професійною українською мовою під контролем викладача.

Залежно від призначення тексту та значеннєво-граматичних характеристик нових слів, рівня складності їх засвоєння обирається спосіб та час введення лексичних одиниць в умовах первинного знайомства з текстом. Існують різні способи подання навчального тексту, зумовлені цільовою настановою. Один із них — читання нового тексту без пояснення незнайомих слів перед читанням та під час читання. Такий підхід є доцільним, коли необхідно виробити в студентів здатність розуміння нового тексту за наявності в ньому незнайомих слів. Це потребує від студента великої концентрації уваги та активізації набутих знань і творчого їх використання. Інший підхід передбачає читання тексту та пояснення нових слів під час читання. Переваги такої роботи в тому, що значення нового слова пов'язують з контекстом його вживання, тому студенти швидше розуміють і засвоюють нові слова. Можлива й така форма роботи, коли незнайомі слова пояснюються перед читанням нового тексту, внаслідок чого попереджаються труднощі засвоєння цього слова. Ефективним є також комбінований варіант подання нового тексту, коли використовуються всі зазначені вище підходи до ознайомлення з новою лексикою, що є доцільним способом урізноманітнення роботи. У процесі навчання іноземних студентів-медиків можуть бути застосовані всі представлені підходи до читання тексту медичного змісту.

Така робота поєднує одночасне вивчення необхідного лексичного та граматичного матеріалу в межах тексту та освоєння функціонально-комунікативного аспекту мови. На думку Л. Саніної, «необхідно йти від змістового аналізу тексту і на основі виділення змістових зв'язків здійснювати перехід до аналізу формальних засобів вираження цих зв'язків» [4, с. 104]. Сприйняття студентом мовних явищ здійснюється в процесі їх уживання як засобів спілкування, що функціонують у поєднанні. Такі чинники спрямовують вибір тих чи інших слів, граматичних форм, синтаксичних зв'язків та семантико-синтаксичних моделей для позначення різних елементів дійсності. У сучасній лінгводидактиці представлені ефективні системи роботи з текстом. Так, Т. Алексєєнко пропонує систему навчання читання-мовлення на основі текстів медичного профілю, яка «базується, по-перше, на урахуванні комунікативно значущих типів монологічних висловлювань для даної категорії учнів, а по-друге,

на методиці виділення в тексті значеннєвих частин, логіко-значеннєвих єдностей або функціонально-комунікативних блоків, що мають форму лексично і граматично виражених структур тексту, і складанні на їхній основі моделі (схеми) тексту як опори для монологу» [1, с. 12]. Такі засоби інтенсивного навчання цілком узгоджуються із сучасним комунікативно-діяльнісним підходом до викладання нерідної мови і можуть бути використані для інтенсифікації навчального процесу.

Дослідники наголошують на тому, що текстовий матеріал доцільно використовувати на різних етапах навчання з урахуванням того, що «структурування навчального матеріалу методом збільшення навчальних одиниць дає можливість визначити сукупність дидактичних цілей кожного заняття в системі інших занять із суміжних дисциплін, відібраних для розвитку навичок читання чи аудіювання» [3, с. 44].

Усвідомлене вивчення української мови іноземними студентами можливе за умови реалізації визначених програмою мовних умінь та навичок, набутих ними у процесі рецептивних видів мовної діяльності: читання тексту, аудіювання, відтворення його в умовно-комунікативних завданнях тощо. Кожний новий вид роботи змушує студента проговорювати одні й ті ж конструкції з тим же лексичним наповненням в новій мовній ситуації, повторюючи та одночасно трансформуючи лексико-граматичні одиниці, використовуючи синонімічні можливості української мови. Вміння трансформувати текст свідчить про активізацію пізнавальної діяльності іноземного студента у визначеній ситуації спілкування.

Навчально-пізнавальні можливості іноземних студентів можна активізувати шляхом добору текстів, що містять вагомий українознавчий компонент. Відповідний мовний матеріал впливає на розумові та емоційні процеси, які взаємодіють із процесами засвоєння української мови, полегшують та інтенсифікують їх перебіг. Подібні тексти не тільки розширюють словниковий запас, а й закладають основи уявлень про граматичну структуру мовлення. Зазвичай у роботі з текстами спочатку активізується лексико-граматичний матеріал, який багаторазово повторюється, а потім на цій основі відбувається його аналіз та узагальнення.

У роботі з текстом важливо націлити увагу студентів на особливості його структури. На продовженому етапі навчання корисними є вправи, за допомогою яких студенти визначають логічно закінчені частини, складають план, стисло передають зміст прочитаного тексту, а також завдання на розвиток монологічного мовлення. Зазвичай такі завдання доцільно використовувати на продовженому етапі навчання української мови студентів-іноземців. Весь цей комплекс завдань може допомогти студентам-іноземцям медичного профілю ефективно використовувати українську мову в професійній діяльності.

Таким чином, важливим засобом активізації навчального процесу є цілеспрямована робота з текстом, яка передбачає продуктивне творення бажаних за змістом висловлень та одночасно засвоєння необхідного лексичного та граматичного матеріалу в межах тексту. Здійснення логічних операцій

порівняння, виокремлення подібного і відмінного стає підґрунтям для акцентування уваги на граматичних відмінностях у мовних засобах вираження змісту. Навчально-пізнавальну діяльність іноземних студентів можна активізувати шляхом добору текстів, що містять вагомий українознавчий компонент. Відповідний мовний матеріал сприяє інтенсифікації процесу засвоєння української мови іноземними студентами медичних спеціальностей.

Література

1. Алексєєнко Т.М. Організація навчання монологічного мовлення студентів-медиків першого курсу / Т. М. Алексєєнко // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. — Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. — №12. — С. 11–17.

2. Іванишин Г.Я. Формування навичок роботи з професійно-орієнтованими текстами у процесі вивчення української мови / Г. Я. Іванишин // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 59. — Херсон: ХДУ, 2011. — С. 254–257.

3. Паламар Л. Принципи укладання підручника з української мови для іноземних студентів / Лариса Паламар // Теорія і практика викладання української мови як іноземної: зб. наук. праць. — Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. — Вип. 3. — С. 40–47.

4. Санина Л.П. Научный текст как основа обучения РКИ студентов экономического профиля / Л. П. Санина, Е. В. Копылова, Минь Хуен Ле // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. — 2015. — Вип.27. — С. 101–108. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vmvn_2015_27_14

5. Швець Г. Нехудожні тексти краєзнавчої тематики у практиці викладання української мови як іноземної / Ганна Швець // Українська мова у світі: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 8–9 листопада 2012 р.). — Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2012. — С. 311–319.

Капустіна О.В.
кандидат педагогічних наук, доцент
Сініцина Н.М.
старший викладач
кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. *У статті розглянуті проблеми перекладу на українську мову англомовних текстів фінансово-економічного характеру, які містять у собі неологізми, ідіоми та абревіатури. Приводиться тлумачення найбільш уживаних неологізмів з сучасних електронних баз даних.*